

עניינים תוכן

מבוא 3

פרק ראשון - העמים הוויקינגים : מאפיינים מרכזיים 5

התקופה הוויקינגית : שלב ההתיישבות 13

פרק שני - הנצרות בתקופה הוויקינגית 19

פרק שלישי - השפעת הנצרות על הוויקינגים: תהליכים וגורמים 23

פרק רביעי - כיצד השפיעה הנצרות על הוויקינגים בטווח הארוך? 30

סיכום 33

ביבליוגרפיה 35

מבוא

בעבודה זו אעסוק בהשפעת הנצרות על הוויקינגים. הוויקינגים היו יורדי ים שפעלו מסוף המאה השמינית ועד המאה האחת-עשרה, ברובם שבטים צפון-גרמאניים דוברי נורדית עתיקה שמקורם בסקנדינביה.¹ הם נהגו לערוך פשיטות בעיקר על חופי צפון אירופה, מערב אירופה והאיים הבריטיים. הוויקינגים התפרסמו כלוחמים מיומנים ומסעות המלחמה שלהם הפילו את חיתתם על ארצות מערב אירופה. במקביל לכישורי הלחימה שלהם היו הוויקינגים ידועים גם כסוחרים ומתיישבים. הם התיישבו בארצות זרות והיו סוחרים ובעלי מלאכה וערכו קשרי מסחר עם הארצות החדשות אליהם הגיעו.²

בעקבות כל אלה הוויקינגים היו בקשרים מסוימים ומסוגים שונים עם ארצות נוצריות כגון: צרפת, אנגליה, רוסיה ועוד. הקשרים נבעו מכמה סיבות ונוצרו בעקבות כמה סוגי מפגשים בעלי אופי שוני בין הוויקינגים לתושבי הארצות הנוצריות:

- א. מפגשים חטופים במהלך פשיטות הוויקינגים לשם כיבוש וביזת רכוש.
 - ב. מפגשים בעלי משך משתנה במהלך מסעות הוויקינגים לגילוי מקומות חדשים מתוך רצון להרפתקאות.
 - ג. מפגשים מתמשכים במסגרת קשרי מסחר של הוויקינגים עם בני הארצות הנוצריות.
 - ד. קשרים קבועים בעקבות התיישבויות קבע של וויקינגים בערב אירופה ובמזרחה.
- במהלך תקופה זו, חדרה הנצרות, באופן הדרגתי, לתוך מערך האמונות של העמים הוויקינגים עד אשר הפכה להיות הדת השלטת ולמעשה הדת היחידה עבור אותם עמים. ההשפעה של חדירת הנצרות הייתה הרבה מעבר להשפעה דתית. מכיוון שפעמים רבות דתות משפיעות על היבטים רבים של התרבות, השפעה זו השליכה למעשה על כל תחומי החיים, ובעיקר בפן התרבותי של אותם העמים. הדי השפעה זו שינו לחלוטין את האופי הנורדי המסורתי של העמים הוויקינגים וגרם להם לסגל לעצמם מאפיינים שחיברו אותם ליבשת אירופה ולעמים הנוצרים שבה. חשיבותה של עבודה זו היא בביאור הסיבות אשר גרמו לכך שהוויקינגים הסכימו (במודע או שלא במודע) לאבד את התרבות המסורתית שלהם ולאמץ תרבות דתית שהייתה שונה מאוד מהתרבות המסורתית שלהם.

בעבודה זו אבקש לבחון את הסיבות לכך שהנצרות השפיעה על הוויקינגים ולעמוד על הדרכים בהן היא השפיעה על העמים הוויקינגים. שאלת המחקר של העבודה תהיה: מהם הגורמים להשפעת הנצרות על הוויקינגים ומה היו התוצאות של השפעה זו?

לעבודה זו ארבעה פרקים באמצעותם אבקש לתאר את עולמם המשתנה של הוויקינגים ואת מפגשיהם עם עמים נוצרים וכך לנסות לענות על שאלת המחקר. בפרק הראשון של העבודה אעסוק ברקע כללי של העמים הוויקינגים, מי הם היו ומה היו המאפיינים העיקריים שלהם ושל עולמם. רקע זה הכרחי להבנת עולמם הדתי וטיב יחסיהם המשתנה עם עמים נוצרים. לאחר מכן, בפרק השני, אעסוק בעולם הנוצרי ובמאפייניו בימי התקופה הוויקינגית. בפרק השלישי של העבודה אדון באופן ישיר בגורמים אשר הביאו את הוויקינגים להתנצר בתהליך הדרגתי שנמשך כמה עשורים. בפרק הרביעי והאחרון של העבודה אערוך

¹ Malcolm Todd, The Early Germans, Oxford 2004. P 206

² Montgomery, James E. "Ibn Fadlan and the Rūsiyyah" (PDF). Journal of Arabic and Islamic Studies. 3: (2000). 1–25.

פרק ראשון - העמים הוויקינגים: מאפיינים מרכזיים

הוויקינגים היו קבוצה של יורדי ים שמוצאם היה מסקנדינביה. מבחינה אתנית רובם, אם כי לא כולם, היו משויכים לשבטים צפון גרמניים דוברי נורדית. הזיהוי של הוויקינגים הוא זיהוי לא אתני או שבטי. כאשר מקורות העבר מתייחסים לוויקינגים הם מתייחסים ליורדי ים שעסקו בשוד ובמסחר ולא לקבוצה שבטית מסוימת. הזיהוי יכול להתפרש בצורה גיאוגרפית מאחר וכולם הגיעו מסקנדינביה אולם בעיקרו הוא זיהוי על פי מקצוע ודרך חיים שהרי דרך חיהם של מסעות מלחמה היא זו אשר קבעה את הזיהוי שלהם בהתחלה. קבוצות לא אתניות אלו התאגדו סביב מנהיגים צבאיים מקומיים שהובילו אותם למסעות של כיבושים זעירים או פשיטות על כפרים ועל יישובים קטנים, כדי להשיג את משאביהם.³

תקופת פעילותם של הוויקינגים הייתה תקופה של שינויים דתיים ניכרים באזור סקנדינביה. התיאור המקובל של הוויקינגים מתאר אותם בתור עובדי אלילים אשר סלדו ותיעבו את הכנסייה הקתולית. תיאור זה נגרם בעיקר בשל תיאורי הנוצרים שהיו קורבנות של התוקפים ולכן התיאורים הללו מתארים אותם בתור חסרי אלים שאין להם בסיס של ממש.⁴

משמעותה של המילה "ויקינג" בשפה הנורדית של אותם הימים היא מסע ימי או מלחמה ימית כלומר שם הוא ביטוי לכך שהם ערכו מסעות מלחמה. הוויקינגים אם כן הם שם תואר לשודדים שעורכים מסעות ימיים או אחרים וכאמור, לא תיאור של עם אתני מסוים. כך מופיעים לעיתים גם סלאבים ושבטים נוספים אחרים בתור וויקינגים.⁵ מכל מקום, במשך השנים חל תהליך שבו אותם ימים בעלי תפקיד מלחמתי החלו להיות די תואמים מבחינה אתנית ובדרך כלל כיום מזוהים עם העמים הסקנדינביים צפון גרמניים שחיו אז בסקנדינביה של היום.⁶

לוויקינגים הייתה אמונה דתית פגנית, כמקובל בעמים הסקנדינביים הפגניים. אמונה זו הייתה מבוססת על האמונה הנורדית אשר האמינה כי המוות בקרב הוא הדבר היוקרתי ביותר שיכול לקרות לאדם ומי שמוצא את המוות שלו בשדה הקרב יכול להגיע ל"ולהאלה", גן העדן של האמונה הנורדית. ילדים חונכו כך שהם יבקשו למצוא את המוות שלהם באחת מן הפשיטות של הנורדיים, כדי להביא כבוד ויוקרה לשבט הלוחם וכדי להוכיח את עצמם בתור ראויים להיקרא לוחמים בשבט זה.⁷

³ Ferguson, Robert. The Vikings: A History. New York: Viking, 2009. Print., p 46

⁴ Pearson, Michael Parker. "The origins of Old Norse ritual and religion in European perspective". In: *Old Norse religion in long-term perspectives: Origins, changes, and interactions*. Lund, Sweden: Nordic Academic Press 2006. pp. 86-92.

⁵ Ferguson, Robert. The Vikings: A History., p 46.

⁶ יעקב שריג, *המיתולוגיה הסקנדינבית*, תל אביב תשס"ה. עמ' 12.

⁷ שם.